BIOGRAFIA UNEI PERSONALITĂȚI MARCANTE – AFANASIE V. REPIDA

Ion EREMIA

Biography of a significant personality - Afanasie V. Repida

Summary: *The biography of Professor Afanasie Repida is in many ways similar to the biography of many who made up the Soviet intellectuals: primary, secondary, higher education, the hierarchical advancement of the Soviet system. Afanasie Repida had the misfortune to participate in the largest and cruellest world conflagration of the twentieth century, the Second World War, but also the luck to escape with his life. Endowed with true peasant wisdom, he faced the calls of the times in which he lived and worked, showed an example of modesty and humanity towards his colleagues and subordinates, constantly sought to avoid and settle situations of conflict. Professor Afanasie Repida's scientific legacy bears the stamp of the times in which he wrote, the horizons of his creative search being limited by the regime in which he lived and dictated by the party that created that regime. It must be viewed and appreciated with great care and caution, because, it seems, Professor Afanasie Repida's inner feelings were different from those he laid out on paper. Perhaps for this reason, those who knew the teacher well, carry in their hearts with great care the warm memory of the one who was Afanasie V. Repida.*

Keywords: *Afanasie Repida, university professor, dean, Faculty of History, State University of Moldova, the history of higher education*

Personalitatea lui Afanasie Repida (1920-1991) profesor universitar, doctor habilitat în istorie, este destul de bine cunoscută mediului academic şi universitar, studenţilor care au absolvit facultăţile de istorie din RSS Moldovenească în a doua jumătate a secolului al XX-lea. Despre Afanasie Repida mai circulă până astăzi diferite istorioare hazlii, care s-au întâmplat în realitate sau care s-ar fi întâmplat pe timpul activităţii sale în calitate de

cadru didactic şi decan al Facultăţii de Istorie de la Institutul Pedagogic de Stat din Chişinău „Ion Creangă" şi de la Universitatea de Stat din Moldova. O caracteristică obiectivă a fost dată profesorului Afanasie Repida de către regretatul profesor universitar Valeriu Cozma, „cronicarul Universităţii", cum îl numeam noi cu plăcere, în virtutea faptului că mulţi ani la rând a fost preocupat de problema privind istoria Universităţii de Stat din Moldova. El scria că Afanasie Repida „a manifestat aptitudini alese de organizator al învăţământului istoric universitar. Afanasie Repida poseda darul de a soluţiona cu pricepere şi mare tact cele mai complexe şi delicate probleme din viaţa ştiinţifico-didactică a corpului profesoral, precum şi cele ale studenţilor. Raporturile dintre decanul Afanasie Repida şi câteva generaţii de studenţi erau marcate de stima, bunăvoinţa şi grija pe care profesorul o purta fată de tânăra generaţie de istorici şi se îmbinau cu un umor rafinat"[1].

Afanasie Repida s-a născut pe 4 iulie 1920 în satul Pohrebea, situat pe malul stâng al Nistrului, conform delimitării administrativ-teritoriale de atunci, volostea Dubăsari, uezdul Tiraspol, în familia unor ţărani săraci, ocupaţia principală a cărora era agricultura[2]. În anul 1922 părinţii săi s-au mutat cu traiul în satul Pohrebea Nouă, întemeiat în anul 1923 pe latifundiile unui fost moşier, unde au primit pământ de la puterea sovietică. Câţiva ani mai târziu, anume - în anul 1930, au fost obligaţi să cedeze pământul primit anterior şi au fost impuşi să intre în colhozul care s-a organizat, gospodărie colectivă în care mai activau încă în anul 1953[3]. Familia Repida era destul de numeroasă, 8 copii, dintre care 5 băieţi şi 3 fete. Patru fraţi au participat la război, doi dintre ei au căzut pe front, doi, printre care şi Afanasie, au supravieţuit şi au revenit la baştină. Încă un frate, Ion, în anul 1946 a fost condamnat la 6 ani de zile şi în anul 1953 se mai afla încă în regiunea lacului Baikal[4].

Tânărul Afanasie, urmează studiile de 7 clase în satul natal, apoi de la 1 septembrie 1936 şi până în august 1938 frecventează cursurile pedagogice ale facultăţii muncitoreşti din oraşul Balta, care, conform regulamentelor de atunci, ofereau tinerilor studii medii, dar şi posibilitatea de a se înscrie la facultăţile instituţiilor de învăţământ superior. Din august 1938 Afanasie Repida devine student la Facultatea de Istorie a Institutului Pedagogic de Stat din oraşul Tiraspol. Evident, ca şi majoritatea tinerilor de atunci, a fost comsomolist

[1] Valeriu Cozma. *Istoria Universităţii de Stat din Moldova. 1946-1996*. Chişinău, CEP USM, 1996, p. 218.

[2] Arhiva Universităţii de Stat din Moldova (AUSM), Fond (F.) 1, inventar (inv.) 8, dosar (d.) 1517, fila (f.) 1. Datele biografice sunt luate din Dosarul personal al profesorului Afanasie Vasile Repida care se păstrează la Arhiva Universităţii de Stat din Moldova.

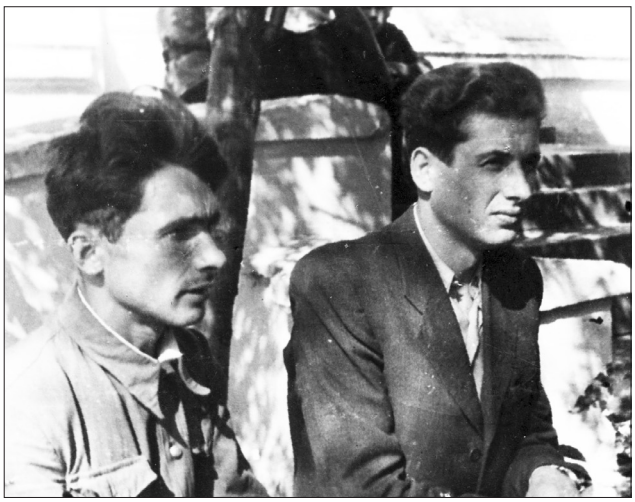
[3] AUSM, F. 1, inv. 8, d. 1517. f. 24.

[4] *Ibidem*. f. 25.

(1937-1947), membru al sindicatelor (din anul 1938), iar din martie 1942, fiind pe front, membru al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice.

Din autobiografia autorului scrisă în februarie 1986 aflăm că fiind student la Institutul Pedagogic din Tiraspol, în perioada 28 iunie – mijlocul lunii august 1940 a fost trimis în calitate de împuternicit pentru restabilirea puterii sovietice în Basarabia – în volostele Cetatea Albă şi Starocazacie[5].

În anul 1941, în legătură cu începerea războiului sovieto-german, A. Repida se înscrie în batalionul comunist de luptători al oraşului Tiraspol, se retrage împreună cu armata sovietică şi în perioada lunilor august-octombrie participă la luptele pentru apărarea oraşului Odesa, apoi, evacuat pe Marea Neagră la Sevastopol, până în iunie 1942 participă la operaţiile militare de aici. În timpul luptelor a fost grav rănit şi transferat la spitalul din oraşul Kislovodsk la tratament (iunie-iulie 1942), apoi la Kirovokan (iulie-octombrie 1942) şi Erevan (octombrie-noiembrie 1942). După tratament, începând cu noiembrie 1942 şi până în ianuarie 1945 a fost lider comsomolist *(comsorg)* în şcoala de artilerie dislocată un timp în oraşul Tauz, apoi în oraşele Harkov şi Konotop[6].

• *Afanasie Repida – după susţinerea examenelor de absolvire a Institutului Pedagogic de Stat din Chişinău, iulie 1946*. Foto din colecţia fiicei Svetlana Repida

Aşa cum îşi aminteşte profesorul Ion Niculiţă din povestirile lui Afanasie Repida, autorităţile militare sovietice l-au considerat pe ultimul căzut în luptele de la Sevastopol şi numele lui a fost înscris pe monumentul înălţat în onoarea celor căzuţi în luptă, fiind şters abia la mijlocul anilor ’70 ai secolului trecut.

Din ianuarie şi până în decembrie 1945 Afanasie Repida a fost student la şcoala politică superioară din oraşul Ivanov, dar după un an de zile a renunţat la cariera militară şi a părăsit şcoala militară. În decembrie 1945 el s-a restabilit student la anul IV la Facultatea de Istorie de la Institutul Pedagogic de Stat din Chişinău. După absolvirea cu brio a facultăţii

[5] AUSM, F. 1, inv. 8, d. 1517. f. 159.
[6] *Ibidem*. ff. 24-25.

şi obţinerea calificării *învăţător de istorie în şcoala medie*[7], în toamna anului 1946 devine doctorand la Catedra de Istorie a Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste (URSS), specialitatea *Istoria popoarelor din URSS*. Activitatea ştiinţifică şi-a dedicat-o problemei privind formarea Republicii Autonome Sovietice Socialiste Moldoveneşti.

Activitatea didactică la Institutul Pedagogic de Stat din Chişinău o începe în februarie 1947, când a fost angajat în calitate de asistent pe o jumătate de normă. Ulterior, de la 1 aprilie 1950 Afanasie Repida este transferat în calitate de lector superior cu norma didactică deplină la Catedra de Istorie a URSS a Institutului Pedagogic de Stat din Chişinău, continuând şi studiile la doctorat.

Conform procesului verbal nr. 9 din anul 1950 al Consiliului ştiinţific al Institutului Pedagogic de Stat din Chişinău, Afanasie Repida a fost trimis pentru 1 an de zile la doctorantură la Moscova, unde s-a aflat în perioada octombrie 1950 – decembrie 1951. Pe 17 decembrie 1951 la şedinţa Consiliului ştiinţific al Institutului Pedagogic de Stat din Moscova, A. Repida a susţinut teza de candidat în ştiinţe istorice (doctor în ştiinţe istorice)[8]. Drept consecinţă a acestui succes, pe 28 martie 1952 Afanasie Repida a fost inclus în calitate de membru în componenţa Consiliului Ştiinţific al Institutului Pedagogic de Stat din Chişinău. Diploma de doctor îi deschidea calea şi pentru activitate la Filiala Moldovenească a Academiei de Ştiinţe a URSS, unde de la 1 ianuarie 1953 este angajat în calitate de cercetător ştiinţific inferior.

Prin ordinul directorului Institutului Pedagogic de Stat din Chişinău din 23 august 1953, Afanasie Repida era numit decan al Facultăţii de Istorie şi Filologie[9], iar din aprilie 1955 a fost inclus în componenţa colegiului de redacţie al revistei Însemnări ştiinţifice ale Institutului Pedagogic din Chişinău[10].

Prin ordinul Ministrului Învăţământului al RSS Moldoveneşti din 31 octombrie 1955, cu ocazia împlinirii a 25 de ani de existenţă a învăţământului superior în RSS Moldovenească şi ţinând cont de meritele deosebite ale cadrelor didactice de la instituţiile pedagogice din republică, Afanasie Repida a fost distins cu insigna *Eminent în învăţământul public din RSS Moldovenească*.

În anul 1956, prin ordinul Comisiei Superioare de Atestare sub egida Ministerului Învăţământului Superior al Uniunii RSS lui Afanasie Repida i s-a acordat gradul didactico-ştiinţific de docent (conferenţiar) la Catedra de Istorie. În urma concursului de ocupare a posturilor vacante la Institutul Pedagogic de Stat „Ion Creangă”, Afanasie Repida a fost angajat în funcţia de docent (conferenţiar) la această şcoală superioară începând cu 28 iunie 1956.

[7] Copia Diplomei a se vedea AUSM, F. 1, inv. 8, d. 1517. f. 4.
[8] AUSM, F. 1, inv. 8, d. 1517. f. 19.
[9] *Ibidem*, f. 26.
[10] *Ibidem*, f. 33.

• *Afanasie Repida, conferenţiar la Institutul Pedagogic de Stat din Chişinău „Ion Creangă”, 1956*. Foto din colecţia fiicei Svetlana Repida

Prin ordinul nr. 281 din 30 aprilie 1959, extrasul căruia îl găsim în dosarul personal al lui A. Repida, dactilografiat în limba română, dar în grafie chirilică, „pentru munca sârguincioasă şi participarea activă în viaţa obştească a institutului”, se declara „mulţumire” lui Afanasie Repida. Ordinul era semnat de Andrei Grecul, directorul Institutului Pedagogic. Era perioada „dezgheţului” hruşciovist şi cadrele didactice din RSS Moldovenească nu au ezitat să profite de acest lucru, pentru a alcătui documentele de secretariat din instituţiile de învăţământ superior în limba română, „moldovenească”, cum i se spunea pe atunci.

În anul 1960 a avut loc comasarea Institutului Pedagogic din Chişinău cu Universitatea de Stat din Chişinău. Începând cu anul de studii 1960 Afanasie Repida îşi desfăşoară activitatea în calitate de docent (conferenţiar) la Catedra de Istorie a URSS a Universităţii de Stat din Chişinău şi de decan al Facultăţii de Istorie. Peste doi ani de zile, în legătură cu comasarea Facultăţii de Istorie cu cea de Drept, Afanasie Repida este ales prin concurs decan al Facultăţii de Istorie şi Drept de la Universitate, situaţie confirmată de ordinul nr. 162/k din 1 noiembrie 1962 semnat de S. Ţaranov, preşedintele Comitetului învăţământului superior şi mediu de specialitate al Sovietului de Miniştri al RSS Moldoveneşti[11]. Concomitent, Afanasie Repida îşi desfăşoară activitatea în calitate de docent la Catedra de istorie a URSS, fiind ales prin concurs în iunie 1963.

În anul 1964 Facultatea de Istorie şi Drept a fost iarăşi reorganizată, creându-se două facultăţi deosebite, Facultatea de Istorie şi Facultatea de Drept. Afanasie Repida a fost confirmat în calitate de decan al Facultăţii de Istorie, iar pe 17 noiembrie 1965 el a fost din nou ales în funcţia de decan al Facultăţii de Istorie al Universităţii de Stat din Chişinău, fapt confirmat de ordinul nr. 495-A din 13 decembrie 1965 semnat de Evghenii Postovoi, ministrul Învăţământului Public din RSS Moldovenească.

La sfârşitul anului 1965 Afanasie Repida şi-a luat un scurt concediu de creaţie, o lună de zile, pentru a definitiva un capitol din lucrarea colectivă Schiţe privind istoria Partidului Comunist al Moldovei.

[11] AUSM, F. 1, inv. 8, d. 1517. f. 61.

• Decanul Facultăţii de Istorie şi Drept a împreună cu studenţii Universităţii de Stat din Chişinău la demonstraţia de 1 mai 1963

În viaţa lui A. Repedă în calitate de decan al Facultăţii de Istorie au fost momente şi mai puţin plăcute. Spre exemplu, pe 23 decembrie 1967, zece studenţi dintr-o grupă de 30 de persoane nu au susţinut colocviul la disciplina *Limba latină*. Conform ordinului lui A. Medvedev, rectorul Universităţii de Stat, întreaga responsabilitate pentru această situaţie a fost aruncată asupra lectorului care preda această disciplină. Motivându-se că acesta nu ar fi organizat la nivelul cuvenit lucrul independent al studenţilor şi nu a pus în faţa decanatului problema privind atitudinea neconştiincioasă a unor studenţi faţă de disciplina *Limba latină*. Drept consecinţă, lectorului i s-a aplicat o mustrare, iar la doi studenţi li s-a aplicat o mustrare aspră cu

• În anul 1967 Afanasie Repida şi-a cumpărat un automobil Volga.
Foto din colecţia fiicei Svetlana Repida

obligaţia de a recupera restanţa pană la 30 ianuarie. Concomitent, ei au fost preîntâmpinaţi că dacă nu vor susţine examenul, vor fi exmatriculaţi. Şefului de catedră N.S. Grinbaum i se recomanda să îmbunătăţească activitatea didactică şi să intensifice controlul asupra activităţii profesorilor de la catedra pe care o conducea, iar decanului Afanasie Repida i se sugera să realizeze o legătură mai strânsă cu catedrele universitare şi cu profesorii care predau la Facultatea de Istorie[12].

În martie 1969 Afanasie Repida a fost ales pentru un nou termen în calitate de decan al Facultăţii de Istorie de la Universitate. În anul următor, pe 27 aprilie 1970, în legătură cu alegerea lui Ilie Grigorievici Budac, şeful Catedrei de istoria URSS de la Universitate, în calitate de director al Institutului de Istorie al Academiei de Ştiinţe a RSS Moldoveneşti, decanul Afanasie Repida a fost numit temporar şi şef al Catedrei de Istorie a URSS, iar pe 21 octombrie acelaşi an a fost ales prin concurs şef al Catedrei de Istorie a URSS, părăsind funcţia de decan al Facultăţii de Istorie.

Pe 27 ianuarie 1971 rectorul Boris Melnic şi secretarul comitetului de partid al Universităţii D. Antoniuc prezentau o caracteristică – recomandare conferenţiarului Afanasie Repida în legătură cu o eventuală plecare în

[12] AUSM, F. 1, inv. 8, d. 1517. f. 89.

• *Decan al Facultății de Istorie a Universității de Stat din Chișinău.*
Foto din colecția fiicei Svetlana Repida

• *A.V. Repida împreună cu fiica sa Svetlana, 7 noiembrie 1970.*
Foto din colecția fiicei Svetlana Repida

Republica Socialistă România, anume – la Universitatea din Iași, pentru a stabili legăturile de colaborare cu această Universitate. Recomandarea a fost susținută de Comitetul de Partid al raionului Frunze din orașul Chișinău, în subordinea căruia se afla Universitatea de Stat. Dar, cel mai probabil această plecare în România așa și nu a mai avut loc, fiindcă profesorul Repida nu amintește niciodată despre o asemenea călătorie la Iași. La rubrica Deplasări peste hotare din *Fișa de evidență a cadrelor*, document care se completa de fiecare dată când se depuneau actele pentru concursul la un post vacant, Afanasie Repida indică doar deplasările la sanatoriile din Cehoslovacia (Karlovy Vary) și Bulgaria (Hisar) din anii 1977 și 1980.

Începând cu 1 iunie 1975, Afanasie Repida își lua concediu de creație pentru a definitiva teza de doctor habilitat în științe istorice. Pe 10 octombrie 1975 Afanasie Repida s-a adresat rectorului Boris Melnic cu cererea de a participa la concurs pentru a fi ales pe un nou termen în funcția de șef al Catedrei de Istorie a URSS. Ministerul Învățământului Public a acceptat candidatura lui Afanasie Repida pentru a participa la concurs. Între timp, profesorul Repida a

• Afanasie Repida împreună cu soţia Lucheria şi colegele Parascovia Didâc şi Polina Poprujnaia la parada de 9 mai 1975.
Foto din colecţia fiicei Svetlana Repida

susţinut teza de doctor habilitat în istorie (octombrie 1975), iar titlul ştiinţific i-a fost confirmat prin decizia Comisiei Superioare de Atestare a Uniunii RSS, pe 27 august 1976.

Susţinerea tezei de doctor habilitat deschide noi perspective de avansare pe scara ierarhică a societăţii moldoveneşti. Prin hotărârea Biroului Comitetului Central (CC) al Partidului Comunist (PC) al Moldovei din 18 noiembrie 1975 Afanasie Repida a fost confirmat în funcţia de director al Institutului de Istorie al Partidului Comunist de pe lângă CC al PC al Moldovei. În legătură cu această numire, Afanasie Repida a fost eliberat la 26 noiembrie 1975 din funcţia de şef al Catedrei de Istorie a Uniunii RSS de la Universitate. Din noiembrie 1975 şi până în luna mai 1977 Afanasie Repida a ocupat postul de director al Institutului de Istorie a Partidului Comunist de pe lângă CC al PC al Moldovei. În luna mai 1977 el revine la Universitatea de Stat în calitate de decan interimar al Facultăţii de Istorie, iar Mihail Sâtnic, fostul decan, a fost transferat la Institutul de Istorie a Partidului Comunist de pe lângă CC al PC al Moldovei, în calitate de director-adjunct. Concomitent, Afanasie Repida revine şi in calitate de profesor universitar la Catedra de Istorie a

Uniunii RSS. În luna iunie 1977 profesorul Repida a fost ales decan al Facultăţii de Istorie şi s-a aflat în acest post pană în aprilie 1981, când este reales decan al facultăţii, post pe care îl ocupă pana în anul 1983. În septembrie 1983 A. Repida este ales prin concurs şef al Catedrei de Istorie a Moldovei, în fruntea căreia s-a aflat pană în luna septembrie 1987.

Afanasie Repida a continuat activitatea în cadrul Catedrei de istorie a Moldovei pana în iulie 1990, când a depus cererea de a fi eliberat din serviciu. Prin ordinul rectorului Universităţii de Stat din Moldova din 11 iulie 1990, Afanasie Repida a fost eliberat în legătură cu plecarea la pensie.

• *Directorul Institutului de Istorie a Partidului al CC al PCM Afanasie Repida într-o discuţie cu reprezentanţii Partidului Social-Democrat din Japonia în anul 1977.*
Foto din colecţia fiicei Svetlana Repida

Fişa de evidentă a cadrelor, completată pe 24 octombrie 1947 de către A. Repida, indică câteva competenţe pe care le deţinea profesorul, printre care: puţină cunoaştere a limbilor franceză şi ucraineană, cunoaşterea limbilor română, rusă şi „moldovenească”, iar în *Fişa* completată pe 5 iulie 1987 se indica cunoaşterea limbilor română, ucraineană, rusă şi „moldovenească”.

Dintre alte activităţi ale lui A. Repida pot fi menţionate: membru al Comitetului de Partid al Universităţii de Stat din Chişinău; deputat al raionului Lenin din oraşul Chişinău; deputat al Sovietului orăşenesc de deputaţi; membru al Biroului de Partid al Facultăţii de Istorie. La congresul al XIV-lea al Partidului Comunist al Moldovei (PCM), Afanasie Repida a fost ales candidat în membri ai CC al PCM. A. Repida a fost decorat de autorităţile sovietice cu Ordinul „Steaua Roşie”, Ordinul „Drapelul Roşu de Muncă”, Ordinul „Războiul pentru apărarea Patriei”, gradul I, la care se

adaugă şi nouă medalii. În anul 1969 pentru merite deosebite în domeniul învăţământului Afanasie Repida a fost decorat de Ministerul Învăţământului al Uniunii RSS şi de sindicatele unionale cu medalia „Nadejda K. Krupskaia".

Moştenirea ştiinţifică a profesorului universitar Afanasie Repida o constituie peste 90 de publicaţii, inclusiv două monografii, mai multe capitole în lucrări de sinteză, articole în reviste de specialitate, dar şi materiale propagandistice publicate pe linia Societăţii «Знание», în presa periodică etc., destinate cititorului de masă. Dintre publicaţiile ştiinţifice realizate de A. Repida sunt de amintit Capitolul III al volumului II *Istoria Moldovei* unde apare în calitate de autor şi un articol publicat în 1954 în *Însemnări ştiinţifice ale Institutului pedagogic din Chişinău*, dedicate problemei privind formarea RASSM. În anul 1957 în aceleaşi *Însemnări ştiinţifice ale Institutului Pedagogic din Chişinău* apare un alt articol al cercetătorului A. Repida, în care erau prezentate lucrările primului congres al Sovietelor din RASSM (1925). În anul 1959 a fost publicat volumul *Documente ale Institutului de Istorie a Partidului de pe lângă CC al PCM* (cu prilejul aniversării a 35-a de la formarea RASSM). Printre alcătuitorii volumului apare şi Afanasie Repida. În anul 1963, împreună cu soţia sa – Lucheria, Afanasie Repida publică două materiale în care erau examinate eforturile clasei muncitoare pentru refacerea industriei în republică şi în oraşul Chişinău. În articolul publicat de cei doi soţi-cercetători în anul 1968 se prezenta activitatea organizaţiei de partid în procesul de lichidare a consecinţelor războiului în oraşul Chişinău. În anul 1964, în legătură cu împlinirea a 40 de ani de la formarea RASSM, Afanasie Repida publică în *Însemnări ştiinţifice ale Universităţii de Stat din Chişinău* un studiu consacrat formării acestei republici autonome, iar împreună cu doi coautori, C. Stratievschi şi N. Juravlev, publică în revista *Comunistul Moldovei* articolul consacrat formării RASSM şi a organizaţiei de partid a republicii.

După cum s-a menţionat mai sus, pe 17 decembrie 1951, la şedinţa Consiliului ştiinţific al Institutului Pedagogic de Stat din Moscova, A. Repida a susţinut teza de candidat în ştiinţe istorice (doctor în ştiinţe istorice). Conform unor aprecieri, perioada anilor '30 – mijlocul anilor '50 ai secolului al XX-lea a fost în istoriografia sovietică cea „mai incoloră". A fost perioada când „atmosfera sociopolitică a regimului stalinist a restrâns la limită orizonturile căutării creative a oamenilor de ştiinţă"[13]. Este de remarcat că nici etapele

[13] С.А. Байбаков. *История образования СССР: итоги и перспективы изучения*. Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора исторических наук, Москва, 1997, с. 31.

ulterioare în dezvoltarea istoriografiei sovietice: „dezgheţul" de la mijlocul anilor 50 – sfârşitul anilor 60 şi „frânarea" de la sfârşitul anilor 60 – jumătatea anilor 80, nu au fost mai benefice pentru activitatea istoricilor, îndeosebi de la periferiile URSS, cum era RSS Moldovenească, unde era foarte simplu să obţii calificativul „naţionalist". Acest pericol a planat, la un moment, şi asupra decanului Facultăţii de Istorie Afanasie Repida.

Cazul se referă la anul 1968 şi tine de „încălcarea" (nerespectarea) planului de studii de către conferenţiarul Catedrei de Istorie Universală (epoca contemporană) Vladimir Storojuc. Conferenţiarul sus-numit a mărit (din proprie iniţiativă) numărul de ore dedicat temelor de istorie a României – de la 6 ore academice la 16. Mai mult chiar, Vladimir Storojuc era acuzat că „agita studenţii să se aboneze la publicaţiile periodice româneşti pe contul reducerii abonării la ziarele sovietice". Drept consecinţă, conferenţiarul Storojuc a fost învinuit de „miopie politică", de „nerespectarea principiului de clasă", că a „contribuit la trezirea interesului unor studenţi fată de unirea cu România". Evident, în această situaţie nu putea fi trecută cu vederea activitatea decanului Afanasie Repida. În ordinul rectorului USC din 20 mai 1968 se menţiona că „decanul Facultăţii de Istorie A.V. Repida n-a observat în acţiunile lui V.P. Storojuc elemente negative, care contravin teoriei marxiste, şi nici tendinţe de a româniza predarea istoriei, a neglijat sfaturile ce i s-au dat (interesant, cine i-a dat sfaturi – *I.E.*) pentru a avea în vedere activitatea incorectă a lui Storojuc V.P.". Drept consecinţă, lui Vladimir Storojuc i s-a aplicat o mustrare aspră, iar decanul Afanasie Repida – atenţionat: „A atrage atenţia decanului Facultăţii de Istorie A.V. Repida şi şefului Catedrei de Istorie Universală conferenţiarului R.Iu. Enghelgardt asupra necesităţii de a intensifica controlul operativ al respectării planului de învăţământ şi al conţinutului ideologic al prelegerilor"[14]. Aşadar, avem un moment destul de interesant: decanul Afanasie Repida a neglijat sfaturile cuiva, potrivit cărora urma să ia în vizor activitatea „incorectă" a conferenţiarului Vladimir Storojuc.

Evident, să calce a doua oară pe aceeaşi greblă Afanasie Repida nu-şi putea permite. De aceea, atunci când în anul 1977 în atenţia organelor „competente" a nimerit un alt cadru didactic de la Facultatea de Istorie – Mihail Volodarski, care a devenit şi subiect de discuţie la facultate şi la şedinţele Senatului Universităţii, decanul Repida a fost destul de categoric: „Cred că aceasta este o situaţie excepţională pentru Facultatea de Istorie. Facultatea de Istorie a făcut deja sau va trage concluzii adecvate cu privire la lucrul cu personalul facultăţii şi vom face tot posibilul pentru a îndepărta ruşinea

[14] Valeriu Cozma. *Istoria Universităţii de Stat din Moldova*, pp. 490-491.

provocată colectivului universităţii de către Volodarski. Consiliul Ştiinţific al Facultăţii de Istorie a decis în unanimitate să solicite Comisiei de atestare superioară a URSS ca să-l lipsească pe Volodarski de gradul ştiinţific de conferenţiar şi de titlul ştiinţific de candidat în ştiinţe istorice. Cred că acest lucru este corect şi solicit Senatului să susţină decizia facultăţii”[15].

Totuşi, prudenţa cu care se pronunţa Afanasie Repida pe unele probleme frapează. Spre exemplu, pe 6 aprilie 1980 la Consiliul ştiinţific al USC se discuta problema despre activitatea Catedrei de limbă rusă contemporană privind realizarea Hotărârii Sovietului de Miniştri al Uniunii RSS din 6 decembrie 1978 referitoare la îmbunătăţirea continuă a predării şi învăţării limbii ruse în republicile unionale. Afanasie Repida, în calitate de decan al Facultăţii de Istorie, îşi exprima satisfacţia că studenţii de la facultate cunosc limba rusă, că majoritatea studenţilor chiar de la anul I realizează tezele de an în limba rusă. „Este adevărat, continua el, există studenţi care scriu în limba moldovenească, dar pentru asta trebuie să cunoască limba rusă şi mai bine, deoarece traduc citatele în limba moldovenească”. Decanul Repida îşi încheia cuvântarea de la Senat cu cuvintele: „Avem o legătură cu Catedra de Limba rusă, aceasta se consolidează constant. Credem că studierea limbii ruse va fi îmbunătăţită şi va da anumite rezultate”[16]. Care anume, Afanasie Repida evită să le spună. Avea decanul Repida o frază-aluzie pe care o pronunţa uneori la adresa cuiva: „Asta vor să audă, asta le-o spunem”...

În luna octombrie 1975 Afanasie Repida a susţinut teza de doctor habilitat în istorie. În calitate de cercetător, Afanasie Repida a publicat şi două monografii consacrate formării statalităţii sovietice socialiste a „poporului moldovenesc”: *Formarea RASS Moldoveneşti*, publicată în anul 1974[17] şi *Formarea RSS Moldoveneşti*[18], publicată în anul 1983, ambele la Chişinău.

Este foarte greu să faci o apreciere unilaterală foştilor istorici care au activat în perioada sovietică, fostei istoriografii din RSSM, în condiţiile în care istoricii de astăzi dispun de o bază izvoristică solidă, care nu permite retuşarea trecutului şi explicarea proceselor istorice, cum ar fi crearea RASS Moldoveneşti şi a RSS Moldoveneşti „la cererea oamenilor muncii”. De asemenea, este adevărat că fiecare societate îşi scrie istoria sa, dar istoria scrisă în perioada sovietică, mai ales pe perioada de după (cum se exprimă mai mulţi istorici occidentali) „catastrofa anului 1917”, perioadă ce ţine de reanexarea unor teritorii ne-ruseşti la Uniunea RSS, este atât de subiectivă, încât

[15] *Istoria Universităţii de Stat din Moldova în documente şi materiale*. Ion Eremia (coord.) [et al.]. Vol. 2. Chisinau, CEP USM, 2019, p. 49.
[16] *Ibidem*, p. 141.
[17] А.В. Репида. *Образование Молдавской АССР*. Кишинёв:, Штиинца, 1974.
[18] *Idem*, *Образование Молдавской ССР*. Кишинёв:, Штиинца, 1983.

uneori, o discuţie delicată, necesară atunci când este vorba de o responsabilitate reciprocă dintre societatea trecută şi prezentă, pare că nu poate avea loc. Şi dacă un istoric occidental putea să aprecieze evenimentele din 1917 drept „catastrofa anului 1917", un istoric din Uniunea Sovietică era obligat să scrie, aşa cum a scris şi Afanasie Repida şi mulţi alţii, despre „importantul rol al Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie", care a „deschis o nouă eră în istoria omenirii".

Nu este vorba de nişte reproşuri făcute istoricilor din trecut, de a arunca anatema asupra creaţiei lor, ci mai mult ar fi vorba de înţelegerea corectă a sistemului creat de bolşevici în care au activat istoricii din trecut, unii vehement şi agresiv, alţii cumpătat şi paşnic. La ultima categorie îl putem atribui pe profesorul universitar Afanasie Repida. Noi pur şi simplu trebuie să ne cunoaştem istoria, aşa cum a fost, fără acuzaţii şi fără justificări.

Influenţa ideologiei oficiale marxist-leniniste asupra formării statalităţii popoarelor ne-ruse este limpede exprimată în studiile lui Afanasie Repida, formarea statalităţii „moldovenilor" fiind prezentată drept „traducerea în viaţă a programului leninist pe problema naţională". Consideraţiile ideologice, exprimate prin abordarea proceselor istorice prin prisma luptei de clasă, prevalează şi asupra nevoilor analizei ştiinţifice; or, autorul trebuia să sublinieze că încă până la momentul când popoarele ţării Sovietelor au început să construiască propria statalitate sovietică, ele erau unite prin strânse legături ale intereselor de clasă ale truditorilor, prin conştiinţa proletară de clasă. În perioada sovietică, ştiinţa istorică s-a aflat totalmente în ghearele ideologiei comuniste, din care era imposibil să se desprindă. Totul a fost scris numai în conformitate cu această ideologie, pe placul conducătorilor partidului, care au comandat şi condus ştiinţa sovietică într-un mod „nou". În acelaşi timp, cu toate că Afanasie Repida a utilizat numeroase surse, au fost înlăturate multe dintre informaţiile necesare, preţioase, dar care nu conveneau tiparelor ideologice de atunci. Totuşi, dacă examinăm atent sursele utilizate în studiile sale, observăm că ele se reduc la sursele documentare din arhivele de partid şi sovietice, din ediţiile periodice, unele memorii, scrisori ale muncitorilor, din culegerile de documente tematice. Drept consecinţă, se creează impresia că principala atenţie a fost totuşi acordată nu cercetării procesului propriu-zis, ci mai degrabă modului în care au fost traduse în viaţă prevederile partidului şi guvernului în rezolvarea problemei naţional-statale a „poporului moldovenesc".

Problema cercetată de Afanasie Repida pe parcursul timpului a fost problema apariţiei şi dezvoltării statalităţii naţionale sovietice la moldovenii (românii) de la est de râul Prut, încercând să explice natura statalităţii naţionale

sovietice, particularităţile statutului de drept şi relaţiile cu organele centrale. Toate acestea reieşind din indicaţiile elaborate de liderii partidului comunist şi prezentate la congresele unionale şi republicane, din cuvântările liderilor partidului la plenarele partidului etc. Formarea autonomiei „moldovenilor" din stânga Nistrului era prezentată ca un fenomen progresist şi drept consecinţă benefică pentru ei a Revoluţiei din Octombrie şi a politicii naţionale sovietice. Este de remarcat şi faptul că concluziile formulate de autor erau clare de la bun început şi ele nu puteau să contravină documentelor de partid. Cu alte cuvinte, cercetarea se rezuma la alegerea şi adaptarea surselor istorice la „învăţătura marxist-leninistă". A fost subliniat în mod deosebit rolul partidului comunist în rezolvarea problemei naţionale în Uniunea Sovietică.

Examinând atent scopurile declarate ale cercetării, nu poate să nu fie observat faptul că dacă în privinţa formării RASSM s-a insistat asupra traducerii în viaţă a deciziilor istorice ale Biroului Politic al CC al PC (b) din Rusia etc., atunci în ce priveşte formarea RSSM s-a insistat asupra „eliberării truditorilor Basarabiei de sub jugul moşierilor români", care era argumentul principal în expansiunea sovietică în această direcţie, şi asupra „mişcării maselor populare din Moldova pentru formarea republicii sovietice socialiste". Aşadar, postulatul privind rolul hotărâtor al partidului bolşevic a fost înlocuit cu dorinţa maselor de oameni ai muncii de a obţine statalitatea socialistă. Dar, cu toate acestea, conceptul privind realizarea politicii naţionale leniniste de către PCUS a rămas, concept care nu permitea utilizarea surselor care ieşeau din limitele lui, concept care, prin această interzicere, împiedica investigarea obiectivă a problemei privind construcţia naţional-statală a „poporului moldovenesc".

Fără să-şi dea seama (în orice caz, aceasta rezultă din studiile sale), Afanasie Repida a realizat cercetări care reflectă excelent pătrunderea şi consolidarea Imperiului sovietic în spaţiul locuit de „moldoveni"(români), stabilirea controlului politic şi „rezolvarea" problemei naţionale prin crearea unei statalităţi proprii, statalitate care doar declarativ dispunea de libertate, în realitate totul fiind controlat de organele centrale unionale.

În amintirea absolvenţilor Facultăţii de Istorie şi a persoanelor care l-au cunoscut Afanasie Repida a rămas ca o personalitate înţeleaptă, liniştită, cu un umor fin, bun cunoscător al materiei predate. În toamna anului 1979 autorul acestui studiu era în proces de angajare la serviciu la Facultatea de Istorie de la Universitatea de Stat din Chişinău. Aşa cum era tradiţia la sovietici, era necesară o discuţie şi cu decanul facultăţii. În una din zile am mers la decan împreună cu profesorii Mihail P. Muntean şi Ion T. Niculiţă. Am discutat puţin cu decanul, care m-a întrebat cu ce

m-am ocupat activând la Sectorul de arheologie al Academiei de Ştiinţe a Moldovei. Eu am spus câteva fraze, iar el, după câteva fumuri de ţigară, m-a întrebat la un moment: „Da aşa-i că cultura Cerneahov este cultură slavă?”. Eu am reuşit să spun doar că Cultura Cerneahov nu este o cultură slavă şi intenţionam să aduc argumentele pe care le cunoşteam. Dar Afanasie Repida luase deja decizia. Şi-a îndreptat privirile spre domnii profesori care asistau la această discuţie şi le-a zis: „Îl luăm la lucru pe aista”. Cu aceasta discuţia noastră s-a încheiat.

Proaspăt angajat la Facultatea de Istorie, în vara anului 1980 am fost desemnat în calitate de conducător al detaşamentului studenţesc care a lucrat în vara acelui an la Comrat la construcţia unei clădiri pentru baza comercială interraională. Pe la sfârşitul lunii august lucrările s-au încheiat şi, cum era obiceiul, m-am prezentat la decanul Afanasie Repida cu raportul despre activitatea realizată în timpul verii. Evident, nu era în maniera lui să asculte un raport îndelungat, mi-a dat doar câteva întrebări: dacă toţi studenţii sunt sănătoşi, dacă nu s-au bătut şi nu au consumat băuturi alcoolice în timpul aflării la Comrat, dacă nu m-am certat cu studenţii, dacă am citit lecţii în faţa angajaţilor de la diferite întreprinderi din Comrat etc. Am răspuns la toate întrebările şi decanul, după ce a tras cu poftă câteva fumuri de ţigară, s-a uitat la mine şi unde face: „Foarte bine, te-ai isprăvit. **Mâine** trebuie să pleci la Nezavertailovca, acolo deja sunt plecaţi studenţii noştri de la anul I, ei strâng acolo pătlăgele, trebuie conduşi bine şi ei”. Am apreciat repede situaţia şi zic: „Păi eu doar ieri am venit de la Comrat, poate mai stau câteva zile la Chişinău că mai am nişte treburi”. La care domnul Repida, iarăşi soarbe cu nesaţ din ţigară şi cu o voce moale zice: „Bine, sunt de acord, o să pleci **poimâine**”. Afirmaţia a fost spusă pe un aşa ton, încât eu nu că m-am supărat, ba chiar m-am bucurat nespus de mult că nu trebuie să plec la Nezavertailovca **mâine**, ci tocmai **poimâne**.

Era o tradiţie ca în preajma sărbătorilor de iarnă (Anul Nou) în Casa de Cultură a Universităţii de Stat să aibă loc adunarea studenţilor Facultăţii de Istorie, la care prezenţa decanului era obligatorie. După cuvintele de felicitare adresate studenţilor, în manierea irepetabilă a decanului Afanasie Repida, el continuă cu o voce mai tristă: „Tovarăşi studenţi, vreau, de asemenea, să vă informez că nu este totul chiar atât de bine în familiile studenţilor noştri”. Ridică mâna dreaptă în care se aflau câteva zeci de cereri ale studenţilor în care aceştia solicitau permisiunea de a pleca acasă pentru câteva zile şi continuă: „Conform acestor cereri, la ziua de astăzi avem 21 de bunei şi bunice bolnave, o stare nu chiar bună a sănătăţii a 25 de mame etc. Evident, că într-o asemenea situaţie li se permite plecarea acasă”. „Dar, continua decanul,

vreau să le spun celor care rămân să sărbătorească Anul Nou în cămin: „Cei care pot bea să bea, dar nu mult; cei care nu pot bea să nu bea; cei care pot bea să nu-i învețe pe cei care nu pot bea să bea". Evident, după aceste constatări şi sfaturi părinteşti, sala a izbucnit în hohote de râs, iar decanul Afanasie Repida, satisfăcut de efectul produs, zâmbind şiret, le-a urat tuturor „La mulţi ani!".

Fiind cel mai tânăr angajat al Catedrei de Istorie a Moldovei, am fost desemnat imediat responsabil pentru activitatea sindicală la catedră. De fapt, „activitatea" sindicală devenea evidentă abia la sfârşitul anului calendaristic, când se făceau totalurile „întrecerii socialiste". Am rămas şocat chiar în primul an, când am văzut ce „angajament socialist" şi-a luat un membru al catedrei: „să mă prezint la lecţii şi la seminare". Atunci când în fruntea catedrei a venit Afanasie Repida, raportul despre activitatea catedrei îl elaboram împreună cu el, adică el îmi dicta, iar eu inseram pe hârtie cele spuse, cu pauzele respective când trăgea câte un fum de ţigară. Aşa mergea până când ajungeam la fraza „Pe parcursul anului, membrii catedrei au citit în faţa locuitorilor republicii ...". Aici făcea o pauză mai lungă, îşi îndrepta privirile spre tavan, înghiţea lacom fumul de ţigară şi mă întreba: „Eremia, da tu ştii de ce mă uit eu în pod?". „Nu, nu ştiu, Afanasii Vasilevici", răspundeam eu.

• *Afanasie Repida vorbindu-le colhoznicilor despre „Importanţa Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie" în cadrul campaniei de agitaţie a CC al PCM, iulie 1977.*
Foto din colecţia fiicei Svetlana Repida

El rămânea foarte mulţumit de răspunsul meu, zâmbea şiret, mai trăgea vreo două-trei fumuri de ţigară şi zicea: „Caut acolo cifra, să văd câte lecţii s-au citit în faţa locuitorilor republicii”. Urma acelaşi zâmbet subtil, după care constata liniştit: „Asta vor să le spunem, asta le spunem”.

Într-un interviu realizat în august 2020 profesorul Ion Niculiţă afirma următoarele despre Afanasie Repida: „Născut şi educat în perioada regimului totalitar din Uniunea Sovietică, trecut prin peripeţiile vieţii când orişice vorbă, gest erau cântărite de organele speciale, Afanasie Repida a însuşit la perfecţie şi fundamental aspectele înţelepciunii, dar şi comportamentul în sistemul sovietic. Pentru cei care nu l-au înţeles el părea un slujbist mediocru, care a însuşit anumite epitete utilizate în numeroase luări de cuvânt. De fiecare dată începea alocuţiunea cu „ ... cum ne învaţă partidul şi guvernul ...” şi încheia cu „... noi comuniştii ca patrioţi-internaţionalişti suntem chemaţi să ...”. Întotdeauna calm, lăsa impresia unui indiferentism absolut. De fapt, aceasta, ca şi cuvântările aşa-zise „înflăcărate”, era o formă de protejare. Nimeni nu putea să-i facă nimic. El vorbea prin articole publicate în „Pravda”, „Comunist” sau „Comunistul Moldovei”. La un moment de sinceritate, continuă profesorul Ion Niculiţă, l-am întrebat cum poate fi înţeleasă sintagma „patriot-internaţionalist”, fiindcă omul poate fi ori patriot – care îşi iubeşte patria, ori internaţionalist, care are grijă de toată lumea, uitând de Ţara sa. Acesta este un slogan roman: „Unde e bine acolo e Patria”. După aceste raţionamente ale mele, îşi aminteşte profesorul Ion Niculiţă, Afanasie Repida a luat o pauză mai lungă ca de obicei, m-a privit atent şi a zis: „Poţi să o termini rău, dacă tot timpul o să cauţi sensul celor spuse”. „Eu, a continuat Afanasie Repida, de zeci de ani spun una şi aceeaşi şi nimeni nu mi-a reproşat. Dar ştii de ce? Fiindcă eu vorbesc conform şablonului. În aşa caz, cine nu mă crede poate să o păţească. Vorbele spuse de mine sunt ale conducătorilor de partid, şi atunci cine este contra? Aceasta am însuşit-o de mic copil”, a încheiat A. Repida[19].

Profesorul Ion Niculiţă a mai relatat un caz interesant din viaţa de studenţie la Balta a lui Afanasie Repida, pe care acesta i l-a povestit cândva. Este vorba despre obiceiul studenţilor din epocă de a merge pentru cele una-două zile ale „sărbătorilor proletare” la baştină. În unul dintre ani, ziua de 1 mai – sărbătoarea Muncii, s-a suprapus cu o sărbătoare religioasă, conform calendarului ortodox. După ce au sărbătorit cele două „sărbători”, câţiva studenţi, printre care şi Afanasie Repida, au întârziat la ore în ziua de luni. Când

[19] Interviu realizat cu profesorul universitar Ion Niculiţă la 19 ianuarie 2020. Arhiva privată a autorului.

au intrat în sala de curs, acolo se desfăşura adunarea comsomolistă, care examina problema excluderii din rândurile comsomolului a studentului Afanasie Repida şi a colegilor săi. Buimăciţi de situaţie, cei vizaţi au început să implore adunarea respectivă să-i scuze, declarând că aşa ceva nu se va mai întâmpla. La un moment, unul dintre colegii săi, Malai, a spus că „noi toţi suntem viitori comunişti" şi a început să cânte „Internaţionala", îndemnându-i şi pe ceilalţi să cânte. Anume în acel moment au intrat pentru a participa la adunarea respectivă secretarul de partid şi al comsomolului raionului Balta. Dat fiind faptul că toată adunarea era în picioare şi asculta imnul proletar, musafirii de asemenea au luat poziţia de drepţi. După ce cântecul a fost interpretat, secretarul de partid a spus ferm că tinerii care cântă atât de bine *Internaţionala* nu pot fi pedepsiţi şi problema excluderii din comsomol a lui Afanasie Repida şi a colegilor săi a fost scoasă de pe ordinea zilei[20].

În aprecierea profesorului Ion Niculiţă, Afanasie Repida era un om harnic şi milos, o atenţie sporită acorda vieţii cotidiene a studenţilor, bunăstării şi odihnei lor. Această grijă faţă de studenţi o manifesta nu datorită funcţiei pe care o deţinea, ci din inimă. Cred că nu este niciun student care să fi fost pedepsit de Afanasie Repida. Domnul Ion Niculiţă mai evidenţia o trăsătură de caracter al lui Afanasie Repida – în orice situaţie păstra calmul, îşi aprindea o ţigară, apoi începea discuţia. Într-o zi, după ore, povesteşte profesorul Ion Niculiţă, Afanasii Vasilievici (aşa era cunoscut Afanasie Repida în mediul studenţilor şi al profesorilor de la facultate) a intrat la Catedra de istorie antică şi medievală şi a zis: „Eu ştiu că la voi la Catedră nu se închină, dar poate ai ceva Timofeici?". I-am răspuns că găsim ceva, totuşi, l-am întrebat, de ce nu merge acasă, este deja târziu, orele s-au încheiat. Profesorul Repida a răspuns că dacă se duce acasă trebuie să închege un compartiment cu titlul *Ridicarea bunăstării populaţiei din RASSM în a doua jumătate a anilor '30,* pentru o lucrare de sinteză. „Oamenii mureau pe atunci de foame, dar eu trebuie să scriu că era bine, că bunăstarea lor creştea şi eu nu pot scrie aşa ceva, poate vor scrie alţii", a încheiat Afanasie Repida. „Am rămas frapat de cuvintele lui, dar şi mândru de încrederea pe care mi-a abordat-o", aşa a apreciat profesorul Ion Niculiţă acest pas al lui A. Repida[21].

„Afanasii Vasilievici era un om inimos, cuminte, dar totodată o natură ageră, atentă la tot ce se petrecea şi a păstrat întotdeauna masca indiferentismului. Deseori, sublinia profesorul Ion Niculiţă în interviu, discursurile lui Afanasie Repida erau un „colac" de salvare. Prin a doua jumătate a anilor '70

[20] Interviu realizat cu profesorul universitar Ion Niculiţă la 20 decembrie 2019. Arhiva privată a autorului.
[21] *Ibidem.*

ai secolului trecut, inserează profesorul Ion Niculiţă gândurile sale, membrii Consiliului Profesoral al Facultăţii de Istorie au fost convocaţi de urgenţă. De la „organele competente” a fost adus un document despre „activitatea naţionalist-destructivă” a unui conferenţiar de la facultate. Discuţiile au fost destul de aprinse şi, la un moment, Afanasie Vasilievici Repida, decanul facultăţii, solicită cuvântul. Ca de obicei, şi-a început cuvântarea invocând principiile internaţionalismului, fraternitatea popoarelor în calitate de forţă care a cimentat patriotismul sovietic în timpul războiului etc., etc. Tuturor celor prezenţi le era lehamite de frazeologia respectivă, inclusiv reprezentanţilor Comitetului Central, prezenţi şi ei la şedinţa respectivă. Cu toate acestea, tocmai cuvântarea lungă a lui Afanasii Vasilievici Repida a calmat spiritele şi „vinovatul” acuzat de „activitate naţionalist-destructivă” s-a ales doar cu o mustrare. Asemenea cazuri, când cuvântările „patriotice” ale lui A. Repida linişteau spiritele, s-au repetat de mai multe ori şi consider, încheie profesorul Ion Niculiţă amintirile sale, această atitudine a domnului profesor Afanasie Repida a fost motivul principal pentru care el a fost supranumit „veşnicul decan”[22].

Profesorul universitar Pavel Cocârlă îşi aminteşte de examenul de curs la disciplina *Istoria Uniunii RSS*, pe care l-a susţinut în sesiunea pe la finele anului de studii 1964–1965 la Afanasie Repida. Spre încheierea răspunsului studentului Pavel Cocârlă s-au terminat ţigările decanului. El a scos 25 de copeici şi cu cuvintele „не в службу, а в дружбу” (nu ca să-mi faci un serviciu, ci în numele prieteniei) l-a rugat să meargă până la magazin să-i cumpere o cutie de ţigări. Evident, o asemenea atenţie din partea decanului şi nota cinci, pe atunci nota maximă la examen, l-au înaripat pe studentul Pavel Cocârlă pentru toată viaţa[23].

Profesorul Pavel Cocârlă redă marea bucurie a lui Afanasie Repida, atunci când a primit înştiinţarea despre faptul că teza de doctor habilitat în ştiinţe istorice a fost confirmată de către Comisia Superioară de Atestare de la Moscova. Mergând în satul său de baştină, Afanasie Repida şi-a împărtăşit bucuria cu vecinul său, dar fără să specifice că titlul de doctor i s-a acordat în domeniul ştiinţelor istorice. Vecinul s-a bucurat şi el nespus de mult de succesul camaradului său şi imediat i s-a adresat cu o rugăminte, pe care Afanasie Repida o repeta cu un sarcasm neobişnuit: „Dacă de-acum eşti doctor, am să te rog să-mi lecuieşti şalele, că tare mă mai dor”[24].

[22] *Ibidem*.
[23] Interviu realizat cu profesorul universitar Pavel Cocârlă la 19 decembrie 2019. Arhiva privată a autorului.
[24] *Ibidem*.

Într-o discuţie cu profesorul universitar Valentin Tomuleţ acesta remarca că „pentru majoritatea dintre noi, studenţii Facultăţii de Istorie, profesorii care ne-au ţinut cursurile universitare au rămas în amintirea noastră în dependenţă de prestanţa academică, comportamentul şi felul de a ne încuraja şi a ne stimula iniţiativa, creativitatea şi responsabilitatea în procesul de învăţare şi pentru noi, la acel moment, era destul de important, faptul cât de binevoitor, simplu și părinteşte se comportau cu noi”[25].

• *Decanul Facultăţii de Istorie A.V. Repida împreună cu studenţii facultăţii la subotnicul din 12 aprilie 1969*. Foto din colecţia fiicei Svetlana Repida

În aprecierea profesorului Valentin Tomuleţ, dascălul nostru care ne preda istoria medievală a Rusiei, Afanasie Repida, „era un om simplu, de o rară bunătate sufletească, cu o cultură şi inteligenţă deosebită şi, principalul, cu un simţ deosebit de fin al umorului. Acestea, dar şi multe alte trăsături ale bunului suflet i-au adus o stimă şi o dragoste deosebită a colegilor de facultate, a studenţilor, precum şi a tuturor celora care l-au cunoscut”. „Afanasie Repida, continuă profesorul Tomuleţ, avea un fel deosebit al glumei sau al răspunsului pe care îl aşteptai de la el atunci când te adresai cu o cerere (cum spuneam noi atunci бить челом) sau atunci când încercai să soluţionezi o problemă. Trăgea un fum de ţigară, se uita lung undeva în depărtare, chiar

[25] Interviu realizat cu profesorul universitar Valentin Tomuleţ la 20 februarie 2020. Arhiva privată a autorului.

dacă se afla în birou, se gândea mult, după care îţi răspundea. Rămâneai frapat de ceea ce auzeai, de cele mai multe ori îţi răspundea cu un înţeles ascuns sofisticat", dar problema era rezolvată pozitiv".

Cu o deosebită plăcere îşi aminteşte profesorul V. Tomuleţ de un caz interesant, legat de Zilele Facultăţii, eveniment organizat la Universitate în fiecare an şi „fiecare facultate era obligată să prezinte o republică unională, mesajul urmând să fie unul convingător, iar spectatorii, care erau colegii noştri, urmau să se familiarizeze cu tradiţiile şi istoria republicii date. Facultăţii de Istorie i-a revent RSS Uzbekă. Din considerentul că aveam studii muzicale, menţionează profesorul Tomuleţ, cântam la ţambal în orchestra „Struguraş" a Casei de Cultură a Universităţii chiar de la anul întâi de studii, eram responsabil de orchestra facultăţii. De fiecare dată urma să caut printre colegi persoane care ar putea cânta la alte instrumente muzicale (vioară, trompetă, clarinet, acordeon, contrabas, fluier, cobză etc.), să alcătuiesc repertoriul şi, principalul, să exersăm câteva săptămâni zilnic pentru a ne putea prezenta în scenă. În acel an am evoluat frumos, îşi aminteşte profesorul Valentin Tomuleţ, bucurându-ne de admiraţia şi aplauzele publicului. Eram bucuroşi şi fericiţi că ne-a reuşit. Dar nu a fost să fie ... În ultima parte a concertului, profesorii care erau prezenţi în sală şi reprezentanţii organizaţiilor comsomoliste şi de partid universitare făceau analiza concertului, evaluau şi apreciau fiecare număr artistic. Destul de activ în aprecieri era secretarul organizaţiei de partid de la facultate profesorul Mihail Sâtnic. Ajungând la compartimentul „Orchestră", profesorul Sâtnic a vărsat asupra noastră mai multe învinuiri şi etichete, aşa cum doar acesta putea: că nu am cântat ce trebuie, că am confundat RCC Moldovenească cu RSS Uzbecă, că miroase a naţionalism, iar cântecele pe care le-am interpretat sunt cântece româneşti etc. Am încercat să explic că nu poţi interpreta melodii uzbece cu instrumente moldoveneşti (româneşti), că instrumentele tradiţionale ale uzbecilor – *doira* (un tip de tamburină), *nagora* (un fel de tobă de diferite dimensiuni), *nye* (flaut estic), *sunray* şi *karnay* (instrumente de suflat/aerofone) ş.a., ... încercam eu să lămuresc, dar fără niciun rezultat. La un moment dat, Afanasie Repida l-a întrerupt pe profesorul Mihail Sâtnic zicând: „Măi Tomuleţ măi, nu te deranja, fii pe pace, totul s-a primit bine, caută-ţi de treburi, că Sâtnic nu pricepe nimic în orchestre, l-a călcat ursul pe ureche". Toţi cei prezenţi au izbucnit în hohote de râs şi pe această notă veselă, fără ca Mihail Sâtnic să se supere, şedinţa a luat sfârşit. Aşa era profesorul Afanasii Vasilievici Repida, conchide V. Tomuleţ, ştia gluma, ştia să liniştească spiritele, să încurajeze şi să stimuleze activităţile extracurriculare studenţeşti"[26].

[26] *Ibidem*.

În încheierea celor relatate mai sus, putem afirma că biografia profesorului universitar Afanasie Repida se aseamănă în multe privinţe cu biografia multora dintre semenii lui care au ieşit din rândurile ţărănimii sărace şi care au alcătuit fosta intelectualitate sovietică: studii primare, secundare, medii, superioare, avansarea pe scara ierarhică a sistemului sovietic. Ca şi mulţi semeni ai săi, Afanasie Repida a avut nefericirea să participe la cea mai mare şi cruntă conflagraţie mondială din secolul al XX-lea, la cel de-al Doilea Război Mondial, dar şi norocul de a scăpa cu viaţă. Înzestrat cu o veritabilă înţelepciune ţărănească, acumulată treptat în satul său de baştină, el a făcut faţă chemărilor timpurilor în care a trăit şi a activat, a manifestat un exemplu de modestie şi omenie faţă de colegii şi subalternii săi, permanent a căutat să evite şi să aplaneze situaţiile de conflict, atunci când acestea apăreau. Moştenirea ştiinţifică a profesorului Afanasie Repida poartă pecetea timpurilor în care a scris, orizonturile căutării creative fiindu-i limitate de regimul în care a trăit şi dictate de partidul comunist, care a creat acel regim. Ea trebuie privită şi apreciată cu multă atenţie şi prudenţă, fiindcă se pare că trăirile sufleteşti ale profesorului Afanasie Repida erau altele decât acelea pe care el le aşternea pe hârtie. Poate anume din acest considerent acei care l-au cunoscut bine pe profesor, poartă în inimile lor cu mare grijă amintirea caldă despre acela care a fost Afanasie Vasilievici Repida.

prof. Ion EREMIA,
Facultatea de Istorie şi Filosofie, Universitatea de Stat din Moldova,
str. Alexei Mateevici 60, Chişinău, Republica Moldova.
e-mail: ioneremia2007@gmail.com